

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО

ЗАГАЛЬНЕ ФОРТЕПІАНО

Освітній ступінь	магістр
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-наукова програма	«Музикознавство», «Композиція»
Статус	<u>вибіркова</u>
Форма контролю	<u>залік</u>

Курс	1, 2
Семестр	1, 2, 3

ECTS	4	3
Годин	120	90
Індивідуальні заняття	48	20
Самостійна робота	72	50

Інформація про викладачів навчальної дисципліни

ПІБ	Меднікова З.С., завідувачка секцією історико-теоретичного та композиторського факультетів, доцентка кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського; Омельченко Т.А., кандидатка мистецтвознавства, доцентка, професорка кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського.
Профіль викладача	
e-mail	taira57x@gmail.com .

Анотація навчальної дисципліни

Курс «Загальне фортепіано» є одним з із важливих компонентів у загальному комплексі професійного становлення майбутніх музикознавців. Критична, редакторська, лекторсько-просвітительська чи педагогічна діяльність музикознавця вимагає універсальної підготовки. Важливою ланкою в системі навчальних предметів історико-теоретичного та композиторського факультетів є загальний курс фортепіано, який здатен виконувати різноманітні функції. Представимо деякі з них.

Допоміжна. Володіння фортепіано стає невід'ємною частиною музично-теоретичних предметів. Використання фортепіано у тій чи іншій мірі необхідно при вивченні гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів, читанні партитур тощо.

Ілюстративна. Очевидна при використанні фортепіано в лекторській і педагогічній практиці.

Пізнавальна. На заняттях фортепіано можливе безпосереднє знайомство з перекладеннями квартетів, опер, симфоній, сюїт та інших «нефортепіанних» жанрів, вивчення концертмейстерського та камерно-ансамблевого репертуару. Все це сприяє розширенню музичного світогляду студентів.

Виконавська. Фортепіано є єдиною виконавською дисципліною факультету. Воно розвиває пам'ять, виховує слух, дозволяє зсередини відчувати і зрозуміти неповторність виконавського процесу. Студент-теоретик має практичну можливість, спираючись на теоретичне знання історичного чи індивідуального

авторського стилю, набути власне виконавське бачення тексту, створити власну інтерпретацію твору.

Основні форми роботи. Методичні рекомендації. Основною формою навчальної роботи при вивченні дисципліни «Фортепіано» є індивідуальні заняття. Визначальною стороною організації навчального процесу є перспективно-стильове планування індивідуальних занять. В цьому процесі особливе важливе значення набуває творча взаємодія викладача та студента. Індивідуальні плани щодо репертуару кожного студента складаються викладачем. При складанні індивідуального плану викладач повинен прагнути всебічно охопити всі розділи репертуару. Основу навчального матеріалу складає зарубіжна й українська класика, кращі твори сучасних зарубіжних та українських композиторів. Зусилля викладача повинні бути спрямовані на розвиток та зміцнення різних видів фортепіанної техніки студента, виховання культури звуковидобування, вивчення особливостей виконання фортепіанних творів різних стилів, жанрів, художнього змісту, принципів формотворення та фактурного викладу. Самостійна робота вимагає від студента ознайомлення з методичною літературою та досить тривалого періоду для докладного відпрацювання програми з фортепіано за інструментом.

Кожний семестр завершується однією з форм контролю – заліком, модульною контрольною роботою чи іспитом. Одним з допоміжних форм контролю протягом семестру є модульний контроль у вигляді показу пройденого репертуару, а також концертні практикуми. Успішна здача модулю і практикуму звільняє студента від виконання продемонстрованої програми на іспиті чи заліку в кінці семестру.

Програма для заліку (рекомендований студенту репертуар, матеріал для читання нот з листа) повинна відповідати індивідуальним особливостям студента, рівню його фортепіанної та загальномузичної підготовки. Використання міждисциплінарних модулів (історія музики, інструментовка, гармонія, поліфонія, композиція) набувають важливого значення в доборі репертуару. В розділі вокального та інструментального акомпанементу, ансамблевого музикування студенту дається можливість вивчати симфонічну (у перекладеннях в 4 руки), оперну (клавіри для голосу і фортепіано), інструментальну, вокальну літературу різних епох, жанрів, стилів, що сприятиме розширенню його загальномузичної ерудиції та прищепленню навичок акомпанементу та гри в ансамблі. Таким чином, курс «Загальне фортепіано» спрямований поглиблювати та розширювати знання студентів з вищенаведених предметів.

Крім індивідуальних занять з дисципліни «Загальне фортепіано», викладачем проводяться зі студентами бесіди з актуальних питань музичного виконавства, художньої творчості з урахуванням професійної спрямованості учнів.

Основною метою курсу є опанування студентами – майбутніми музикознавцями – як фортепіанної літератури різних стилів та епох, так і перекладень для фортепіано симфонічної та оперної музики, що сприятиме розширенню їх загальномузичного світогляду, створить міцну базу їх професійної освіти. Він має сприяти загальному музично-естетичному розвитку, поглибленню музично-теоретичних знань, ознайомленню з кращими зразками вітчизняної та зарубіжної класики, сучасної музики, розвитку мислення студентів, відіграє важливу роль у підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності.

Завдання курсу:

1. підвищення технічного рівня володіння фортепіано з урахуванням попередньої музичної освіти та розвиток навичок високохудожньої виконавської інтерпретації;
 2. виховання естетичного смаку студентів-музикознавців шляхом поглибленого вивчення ними кращих зразків фортепіанної музики різних стилів та епох, зразків симфонічної і оперної музики в перекладенні для фортепіано;
 3. подальше удосконалення навичок читання нот з листа;
 4. розвиток самостійності при ознайомленні та вивченні репертуару;
 5. набуття вмінь та навичок гри в ансамблі;
 6. набуття вмінь та навичок акомпанування;
- використання теоретичних знань та практичних навичок з теорії та історії музики, аналізу музичних форм під час роботи над програмою з фортепіано.

Використання міждисциплінарних модулів (історія музики, інструментовка, гармонія, поліфонія, диригування) набувають важливого значення в доборі репертуару. Таким чином, курс «Фортепіано» для студентів секції «Музикознавство» спрямований поглиблювати та розширювати знання студентів з вищенаведених предметів. Основною метою взаємодії викладача і студента є розвиток творчої самостійності, музичного мислення, творчої уяви студента.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

1. фортепіанну, камерно-інструментальну літературу;
2. літературу з теорії та історії музики, аналізу музичних форм, музичну літературу;
3. музичну термінологію;

вміти:

4. реалізовувати художньо-виконавський задум, володіючи великим арсеналом виражальних засобів (різноманітністю прийомів звуковидобування, штрихової техніки, динаміки, агогіки, педалізації тощо);
5. достатньо вільно читати з листа;
6. акомпанувати солісту, грати в ансамблі;

бути ознайомленими:

7. з широким колом творів різних стилів та жанрів (крім індивідуального плану) шляхом вивчення перекладень симфонічних та оперних творів для 1 або 2 фортепіано;
8. з українською музичною класикою та творчістю сучасних композиторів України;
9. з записами на CD та відеозаписами музично-сценічних творів та концертів за участю видатних виконавців, оркестрів та диригентів,
10. сучасним концертним та театральним життям.

Перелік тем**МОДУЛЬ 1. Розвиток творчих здібностей та фортепіанної підготовки студента****Змістовний модуль 1**

Тема 1. Робота над поліфонічним твором.

Тема 2. Робота над твором малої форми (ознайомлення з основними жанровими моделями фортепіанної мініатюри у творчості композиторів XIX – XX ст., у тому числі українських композиторів)

Тема 3. Читання з листа фортепіанної ансамблевої літератури, перекладень симфонічних творів.

Змістовний модуль 2

Тема 1. Робота над твором великої форми

Тема 2. Робота над акомпанементом до інструментального твору або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання нот з листа.

МОДУЛЬ 2. Розвиток майстерності гри в ансамблі.**Змістовний модуль 3**

Тема 1. Робота над поліфонічним твором.

Тема 2. Робота над акомпанементом або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання з листа фортепіанної ансамблевої літератури, перекладень симфонічних творів.

Змістовний модуль 4

Тема 1. Поглиблена робота над твором великої форми для фортепіано соло, або камерно-інструментальний твором великої форми (чотириручне перекладення симфонічного або камерно-ансамблевого твору, камерна соната, тощо).

Тема 2. Робота над п'єсою

Тема 3. Робота над акомпанементом або фортепіанним ансамблем (у разі виконання крупної форми соло).

Тема 4. Читання з листа фортепіанної ансамблевої літератури, перекладень симфонічних творів.

МОДУЛЬ 3.**Змістовний модуль 5. Розвиток майстерності гри в ансамблі, читання з листа.**

Тема 1. Робота над поліфонічним твором.

Тема 2. Робота над акомпанементом або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання нот з листа.

Змістовний модуль 6.

Тема 1. Поглиблена робота над твором великої форми для фортепіано соло, або камерно-інструментальний твором великої форми (чотирьох-ручне перекладення симфонічного або камерно-ансамблевого твору, камерна соната, тощо).

Тема 2. Робота над твором малої форми.

Тема 3. Читання нот з листа.

Кожна модульна програма передбачає виконання різних за жанром творів українських композиторів.

Методи контролю

Навчальна дисципліна «Загальне фортепіано» для студентів *спеціалізації «Композиція»*,

«Музикознавство» оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Форми поточного контролю:

- експрес-опитування та виконання індивідуального завдання під час проведення індивідуального заняття;
- виконання практичного завдання в процесі самостійної роботи;
- вивчення музичних творів, відпрацювання технічних елементів гри на інструменті;
- підготовка концертної програми.

Модульний контроль: результатом вивчення кожного модуля і підсумком всіх форм поточного контролю є виконання модульної контрольної роботи.

Модульна контрольна робота передбачає:

коротку усну анотацію творів, що представлені на модульний контроль; виконання на інструменті двох різножанрових творів.

Підсумкова форма контролю знань здійснюється у формі заліку у II та III семестрах:

- практичного завдання (виконання декількох різножанрових та різностильових творів: поліфонічний твір чи крупна форма, п'єса чи акомпанемент – на залік у II семестрі; поліфонічний твір, крупна форма, п'єса, акомпанемент – на залік у III семестрі);
- відповіді на теоретичні питання.

Система оцінювання

Семестри 1-3

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Контрольний урок	15
2.	Академічний концерт	15
3.	Залік	40
4.	Участь у концерті класу, кафедри тощо.	15
5.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	15
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

Критерії оцінювання повинні враховувати не тільки якість виконаної програми, зростання технічного рівня, опанування різних стилів та жанрів, але й результат самостійного опрацювання студентами рекомендованої літератури, пов'язаної з програмними творами. У кожній модульній програмі студент повинен виконати один твір напам'ять.

У загальній позиції оцінювання, стають визначальними такі фактори:

- рівень підготовки;
- рівень репертуару;
- технічний рівень виконання програми (розкриття образного змісту, відчуття стиля, відчуття цілісності форми, інтерпретації, володіння фактурою, педалізацією).

Оцінка «відмінно» виставляється, якщо: студент цілком засвоїв учбово-програмний матеріал, доносить ідею твору, правильно розуміє стильові особливості автора і твору, що виконується. Музична інтерпретація художньо-звукового образу відрізняється виразністю, технічною досконалістю та педалізацією.

Оцінка «добре» виставляється, якщо: студент цілком засвоїв програмний матеріал семестру, систематично займався. Виконання грамотне, технічно якісне, продумане і музичне, але має деякі недоліки.

Оцінка «задовільно» виставляється, якщо: студент посередньо знає учбово-програмний матеріал, але недостатнє проникнення в ідейно-художній зміст творів. Виконання програми з явними помилками.

Оцінка «незадовільно» одержується студентом за умови невиконання програми або виконання на дуже низькому художньому та технічному рівні із значними помилками, відсутність творчого розвитку студента, погані відвідування занять з фортепіано.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь студентів у вітчизняних та міжнародних музичних фестивалях та конкурсах, концертах. Відвідування культурно-мистецьких заходів, оперних та драматичних вистав, мистецьких виставок тощо.

Рекомендована методична література

Перелік видань рекомендованої літератури для фортепіано соло

1. Бах Й.С. Английские сюиты / Ред. С. Диденко. – М., 1982.
2. Бах Й.С. Хорошо темперированный клавир. Т.1 /Ред. Б.Муджеллини. – М., 1981; Хорошо темперированный клавир. Т.2 /Ред. Б. Муджеллини. – М., 1982
3. Барток Б. Сочинения для фортепиано. Т.3/Сост. А. Балтин и К. Сорокин. – М., 1978.
4. Бетховен Л. Сонаты для фортепиано. Т.1-3 /Ред. К. Мартинсена. – Лейпциг.
5. Бриттен Б. Пьесы для фортепиано /Ред. Н. Копчевского. – М., 1979.
6. Вебер К. Сонаты для фортепиано. – М., 1971
7. Гайдн Й. Сонаты для фортепиано. Т.1-4 / Ред. Мартинсена. – Лейпциг.
8. Гендель Г. Полифонические пьесы. Педагогический репертуар ДМШ. Вып.2. – М., 1973.
9. Глиэр Р. Избранные пьесы для фортепиано. М., 1985.
10. Григ Э. Избранные произведения для фортепиано. Тт. 1,2 / Ред. В. Веселов и Г. Краснов. – Л., 1982, 1983.
11. Григ Э. Лирические пьесы. соч. 12,38, 43 / Ред. В. Белова. – М., 1974.
12. Дебюсси К. Собрание сочинений для фортепиано. Тт.1-3. / Ред. В. Веселого. – Л., 1977, 1979,1981.
13. Избранные пьесы современных французских композиторов для фортепиано/Сост. М. Бакулова. – М., 1971.
14. Моцарт В. Сонаты для фортепиано. Тт.1-2 / Ред. К. Мартинсена и В. Вайсмана. – Л., 1975.
15. Поліфонічні твори українських радянських композиторів для фортепіано. Зошит 3-й. – К.: Муз. Україна, 1985.
16. Полифонические пьесы русских композиторов для фортепиано. Вып.1/Ред.–сост. В. Белов. – М., 1979.
17. Произведения французских композиторов XX века для детей / Сост. и пед. ред. А. Балтина. – М., 1973.
18. Прокофьев С. Сочинения для фортепиано. Т.2 /Ред. П. Лукьяненко. – М., 1983.
19. Пьесы украинских композиторов для фортепиано. Педагогический репертуар ДМШ / Сост. и ред. Б. Милича. – М., 1971.
20. Равель М. Сочинения для фортепиано. Т.1/Ред. В. Софроницкого. – М., 1984.
21. Рахманинов С. Пьесы. – М., 1976.
22. Скарлатти Д. 200 сонат. Т.1 / Ред. Г. Балла. – Будапешт, 1977.
23. Современные композиторы – юношеству. Вып. 2/ Сост. А. Аронов. – Л. 1976.
24. Степовой Я. Прелюд памяти Т. Шевченко. Любимые мелодии. – Киев, 1988.
25. Хачатурян А. Речитативы и фуги. – М., 1974.
26. Хиндемит П. Ludus tonalis / Ред. Н. Копчевский. – М., 1978.
27. Хрестоматия по общему фортепиано для студентов оркестровых отделений музыкальных учебных заведений./ Ред. М. Соколова. – М., 1962.
28. Чайковский П. Времена Года. – М., 1982.
29. Шопен Ф. Полное собрание сочинений /Ред. Падеревского. – Краков, 1971.
30. Шостакович Д. 24 прелюдии и фуги. Сочинения для фортепиано. Т.1. – М., 1975.
31. Шостакович Д. Собрание сочинений. Т.39 / Ред. Т. Николаевой. – М., 1983.
32. Шуберт Ф. Экспромты, соч.90. – М., 1979.
33. Шуман Р. Альбом для юношества, ор.68 \ Ред. П. Егорова. – Л., 1984.
34. Щедрин Р. Альбом пьес для фортепиано. М., 1971.

Перелік збірок творів композиторів XX сторіччя.

1. Aspekte Virtuose klavierstuke von komponisten der DDR. – Leipzig, 1979.
2. Albeniz I. Suita hiszpanka. – PWM, 1957.
3. Айвз Ч. Соната № 2 для скрипки и фортепиано. – М., 1975.
4. Бабер С. Соната для фортепиано. – М., 1960.
5. Барток Б. Вибрані твори для ф-но. – К.: Музична Україна, 1981.
6. Барток Б. Этюды для ф-но. – М., 1957.
7. Барток Б. Концерт № 2 для ф-но с оркестром. Клавир. – М., 1957.
8. Барток Концерт № 3 для ф-но с оркестром. Клавир. – М., 1957.
9. Bartok B. Mikrokozmosz (IV – VI) . – Budapest: EMB, 1966.
10. Bartok B. op. 6. 14 bagatell. – Budapest: EMB, 1966.
11. Bartok B. op. 9. Quatre nenies. – Budapest: EMB, 1964.
12. Bartok B. Allegro barbaro. – Budapest: EMB, 1972.
13. Бібік В. Прелюдії та фуги (1-3 зошити). – К.: Муз.Україна, 1981-1983.
14. Барвінський В. Прелюдії для ф-но. – Тернопіль, 1998.
15. Бэлза И. Избранные сочинения для ф-но. – М., 1984.
16. Бузони Ф. Путь к фортепианному мастерству. – Вып. 1-2. – М., 1968; 1963.
17. Берг А. Соната для ф-но. – М., 1985.
18. Берг А. Песни для высокого голоса с фортепиано. – М., 1971.
19. Берг А. Концерт для скрипки с оркестром. Клавир. – М., 1971.
20. Веберн А. Вариации. Фортепианная пьеса. Детская пьеса для ф-но. – М., 1983.
21. Віртуозні п'єси сучасних зарубіжних композиторів для ф-но. – К.: Музична Україна, 1974.
22. Варіації українських радянських композиторів. – Вип 1-2. – К.: Музична Україна, 1973 – 1974.
23. Верещагін Я. Твори для ф-но. – К.: Музична Україна, 1986.
24. Губа В. Твори для ф-но. – К.: Музична Україна, 1988.
25. Годзяцький В. Характерні сцени. 7 п'єс для ф-но. – К.: Музична Україна, 1987.
26. Годзяцький В. П'єса для ф-но. – К.: Музична Україна, 1987.
27. Грабовський Л. П'ять характерних п'єс для ф-но. – К.: Музична Україна, 1969.
28. Грабовський Л. 4 двоголосні інвенції для ф-но. – К.: Музична Україна, 1970.
29. Граємо джаз. Твори українських композиторів для ф-но. – К.: Музична Україна, 1990.
30. Глущенко Ю. Навчальний посібник по стабільних та мобільних музичних структурах (для ф-но). – К.: НМАУ, 2002.
31. Гершвин Д. Прелюдии для ф-но. – М., 1980.
32. Гершвин Д. Голубая рапсодия. Клавир. – М., 1973.
33. Гершвин Д. концерт для ф-но с оркестром. Клавир. – М., 1967.
34. Грабовський Л. П'ять віршів В. Маяковського. Вокальний цикл для баритона у супроводі ф-но. – К.: Музична Україна, 1971.
35. Гранадос Е. Испанские танцы для ф-но. – Л., 1975.
36. Дебюсси К. Собрание сочинений для ф-но в 6-ти томах. – М.: Музыка, 1962 – 1965.
37. Дебюсси К. Избранные романсы для голоса с ф-но. – М.: Музыка, 1976
38. Дебюсси К. Соната для скрипки и ф-но. – М.: Музыка, 1972.
39. Дичко Л. Українські писанки. Сім поліфонічних варіацій для ф-но. – К.: Музична Україна, 1974.
40. Задерацький В. Порцелянові чашки. – К.: Музична Україна, 1979.
41. Задерацький В. Сонати для ф-но. – К.: Музична Україна, 1981.
42. Задерацький В. Вибрані прелюдії та фуги для ф-но.- К.. 1983.
43. Избранные пьесы современных французских композиторов для ф-но. – М.: Музыка, 1971.
44. Іщенко Ю. Соната № 2 для ф-но. – К.: Музична Україна, 1966.
45. Іщенко Ю. Варіації для ф-но. Токата для ф-но. – К.: Муз. Україна, 1970.
46. Іщенко Ю. Киевский альбом для ф-но. - М.: С.К., 1970.
47. Іщенко Ю. Соната для скрипки та ф-но. – К.: Музична Україна., 1973.
48. Концертні п'єси для ф-но. – Вип. 1-3. – К.: Музична Україна, 1973.
49. Косенко В. Вибрані твори для ф-но. – К.: Музична Україна., 1986.
50. Косенко Концерт для ф-но з оркестром. Клавир. – К.: Муз. Україна, 1973.
51. Кирейко В. Твори для ф-но. – К.: Муз.Україна., 1980.
52. Кирейко В. Поема для ф-но з оркестром. Клавир. – К.: Муз.Україна, 1983.
53. Колодуб Ж. Концерт для ф-но з оркестром. Клавир. – К.: Музична Україна, 1974.

54. Колодуб Ж. Токатина. Чотири поліфонічних п'єси. Весняні враження. Етюди-картини. – К.: Музична Україна, 1969.
55. Канерштейн О. Відгук. Концерт для ф-но з оркестром. Клавір. – К.: Музична Україна, 1984.
56. Карабиць І. 24 прелюдії для ф-но. – К.: Музична Україна, 1984.
57. Карабиць І. Вокальні твори. – К.: Музична Україна, 1983.
58. Кива О. Твори для ф-но. – К.: Музична Україна, 1983.
59. Кара-Караев А. 24 прелюдии для ф-но. – М.: Музыка, 1977.
60. Кутавичюс Б. Соната для ф-но. – Л., 1982.
61. Караманов А. Твори для ф-но. – К.: Музична Україна, 1984.
62. Лятошинський Б. Твори для ф-но. – К.: Муз. Україна, 1975.
63. Лятошинський Б. Слов'янський концерт для ф-но з оркестром. Клавір. – К.: Музична Україна, 1982.
64. Лятошинський Б. Чотири романси. – К.: Музична Україна, 1968.
65. Ляшенко Г. Сонатина для ф-но. – К.: Музична Україна, 1970.
66. Lutoslawski W. Wariacje na temat Paganiniego (2 pftę). – PWM, 1971.
67. Lutoslawski W. Dwie etiudy. – PWM, 1971.
68. Lutoslawski W. Bakoliki. – PWM, 1952.
69. Мессіан О. Избранные пьесы для ф-но. – М.: Музыка, 1979.
70. Мессіан О. Четыре ритмических этюда для ф-но. – Л.: Музыка, 1974.
71. Мийо Д. Три рэг-каприччио для ф-но. – Л.: Музыка, 1981.
72. Мийо Д. Бразильские танцы для ф-но. – М.: Музыка, 1965.
73. Мосолов А. Избранные сочинения для ф-но. – М.: Музыка, 1991.
74. Метнер Н. Сонаты для ф-но в 3-х томах. – М.: Музыка, 1975-1977.
75. Мясковский Н. Соната для ф-но. – М.: музыка, 1973.
76. Мясковский Н. Пожелтевшие страницы. Причуды. – М.: Музыка, 1064.
77. Надененко Ф. Твори для ф-но. – К.: Музична Україна, 1975.
78. Омельченко Т.А. Фортепіанний акомпанемент в інструментальних творах українських композиторів. Київ, 2010. – 270 .